

IDEOVÉ POZADÍ NÁVRHU

Válka je odpověď. Odpověď na nedostatek. Chudoba, náboženský útlak, pocit sociální méněcennosti, nevyrovnanost s vlastní osobností, touha po moci, nevyořádané historické křivdy, strach... To vše je jen hrstka z představitelných podob nedostatku.

Ve 20. století proběhly dvě světové války. Jejich "světovost" se projevila i pokusem o dosažení odpovědi světového formátu - odpověď na otázku podoby globálního světového řádu v té první a odpověď na touhu po globálních sociálně politických experimentech v té druhé. Kromě obětí a škod přinesly obě války v západním světě také mír, blahobyt a důraz na individuální svobodu jednotlivce. To vše mělo mohutný dopad na společenskou proměnu. Do válek vstupovaly společnosti velkých politických idejí, postavené na jednotlivcích vychovaných ve světě stanoveného řádu. Dnešní západní společnost je naproti tomu charakterizována prolínáním dílčích ideových proudů, často doslova "soukromých světů" s vlastními, individuálními pravidly. Je to společnost z principu směřující k decentralizaci a vzniku dílčích, více či méně autonomních celků - společnost zón. Zónovitost zasahuje všechny aspekty společenského života - sociální vrstvy, ekonomiku, ideové shody, přístupy k informacím a jejich interpretaci.

Nadchnout dnešní západní společnosti pro vedení válek je velmi náročné. Přesto západní státy války nadále vedou; účast v nich však zajišťují výlučně vojáci z povolání. Zapojení armád jednotlivých států do válek je však vnímáno nadále jako věc veřejná. Předchozí veřejné odpovědi světových válek (zvýšení prestiže národa, nová území atd.) nahradily plošné otázky: Proč se válka vůbec vede? V čí prospěch? A - máme ještě vůbec vést nějaké války?

Jaká je v této situaci role vojáka v západní společnosti? Je placeným profesionálem, stejně tak ale z určitého úhlu pohledu bojuje za všechny občany své vlasti. Je nositelem vojenského know-how včetně praktické bojové zkušenosti ze zahraničních misí. Stačí to ale při kombinaci malé armády a chabé brannosti obyvatelstva? Tyto polemiky se pochopitelně dotýkají i postavení válečných veteránů. Dříve plošně přiznaný status hrdinů dnes v části společnosti naráží na otázky po pozadí válek a motivace vojáků. Byl ale dřívější stav projevem vědomého vnitřního postoje, nebo nesrovnatelně nižší míry informovanosti obyvatelstva a svobody slova? V tomto duchu lze potom polemizovat i s vnímáním veteránů světových, resp. jakýchkoliv dřívějších válek - hrdinové? Oběti moci? Oběti dezinformací? Davy zfanatizované myšlenkou o nezbytnosti války pro lepší budoucnost?

UPLATNĚNÍ MYŠLENEK V SOUTĚŽNÍM NÁVRHU

DEMILITARIZOVANÁ/É ZÓNA A/Y

Soutěžní návrh je založen na čtyřech kopcích mohylovitého tvaru rozmístěných v prostoru Parku Čs. letců v Moravské Ostravě. Ačkoliv každý z nich vyjadřuje samostatnou myšlenku, dohromady vnášejí do prostoru fenomén zóny. Rozdělení prostoru na zóny vzniká už samotným umístěním kopců - návštěvník parku se namísto stávajícího pohybu ve volném prostoru parku ocitá mezi objemově mohutnými návršími, které přirozeně vedou jeho pozornost směrem k vrcholu. Jednotlivými vrcholy kopce pomyslně vrcholí i tematicky, tedy instalací, která je na nich umístěna. Svůj význam má i symbolika mohyly jako tvaru úzce spjatého s následky válečných událostí - ať už jde o pradávny tvar pohřebiště, glorifikující památníky národních hrdinů nebo Mohyly míru jako první mírový památník v Evropě. Dalším, podprahovým odkazem je symbolická "demilitarizace" celého parkového prostoru: Mohyly jsou v tomto smyslu už jen důsledkem proběhlých válek, jejich památníkem. Památník přitom klade otázky, primárně tedy neglorifikuje - a takový památník je projevem dnešní doby, založené na možná zdánlivé demilitarizaci prostoru západního světa. I v této době však války nadále probíhají, a proto v nich žijí veteráni, včetně pozůstalých po padlých. A i pro tento svět mají význam témata dávnějších válek, které měly zásadní vliv na jeho dnešní podobu. Návrh proto zohledňuje i tuto součást reality.

PIETA

Největší mohyla, porostlá nízko travnatým porostem je završena zpevněným volným prostranstvím, k němuž vedou schody od jejího úpatí. Mohyla je navržena tak, aby mohla být využívána k pietním obřadům; v tomto ohledu autor při jejím začlenění do návrhu předpokládá, že v místě bude uctívána památka československých letců, případně i veteránů obecně. Zamýšlenému účelu odpovídá decentní až puristické pojetí kopce v kombinaci s jeho hmotovým a výškovým prvenstvím. Z funkčního hlediska navrhané řešení zhmotňuje změnu v uctívání tohoto druhu památky: Shromáždění účastníků obřadu se koná na úpatí mohyly, tedy v pomyslném okolí zóny. Uctívání památky vrcholí, když se jednotliví účastníci vydávají samostatně na vrchol mohyly ke skládání poklony; tento okamžik je jedinečným a intimním momentem pro každého z nich. Jde tedy o opak tradičního, společně pojatého aktu, který vyjadřuje formou i obsahem uniformitu postoje, a odráží tak vztahy v ozbrojených složkách.

VLAJKA

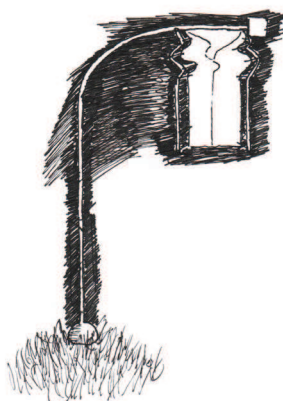
Na nejmenší mohyle ostřejšího tvaru je umístěna na ohnuté stožárové žerdi bílá vlajka s vetkanými poli ve tvaru jednotlivých polí na vlajce České republiky, dříve Československa. Dojem neustálého vlání je vyvoláván specifickým aranžováním vlajky. Touto zónou otevírá autor hned několik polemik. Bílá vlajka je nejčastěji spojována s aktem kapitulace v boji. Není však kapitulace mnohem blíže žádosti o vyjednávání, než definitivní prohrou? Bílou vlajkou se obvykle nekončí války, ale dílčí bitvy, mnohdy jen jejich některé části. Užití bílé ve významu barvy míru má potom souvisí se zahrnutím obrysů české, resp. československé vlajky. Toto propojení vyvolává polemiku mezi významem války a míru pro vznik obou států i jejich existenci; podstatná je v tomto ohledu podpora vzniku prvního československého státu západními mocnostmi na základě účasti legionářů, aktivní účast První republiky na mírotvorných procesech a uskupeních, vstup ČR do NATO a další. Břečťanový porost potom podněcuje prostor pro další úvahy a otázky, současně však mohyle dodává určitou míru odstupu od prvního dojmu.

ZÓNA

Opticky nejvýraznější mohyly pokrývají po celém obvodu balvany a na jejím vrcholu je umístěn betonový objekt s otvory ve tvaru nepřístupné ohrady. Jde o nejdůraznější odkaz na fenomén zón, které války přinášejí. Zóna zde má význam jednak odděleného, uzavřeného prostoru - tím odkazuje na demilitarizované zóny, které jsou ale často hůře přístupným územím s tísnivou atmosférou (Porýní, 38. rovnoběžka, Zelená linie na Kypru, Antarktida, vojenská hranice Habsburské monarchie), jednak korunuje symboliku zóny, která je jedním z koncepčních pilířů celého návrhu. Otvory v betonovém objektu svádějí přirozenou lidskou zvědavost k nahlížení a zkoumání "světa uvnitř", který si stejně přirozeně poutá pozornost vnějšího pozorovatele. Balvany potom vyjadřují překážky, "ohrazení" zóny, která ji činí o to nepřístupnější. Odkazují ale také na překážky v širším smyslu, ať už v podobě různých hranic nebo uzavřených společenských témat, které války často přinášejí.

VLČÍ MÁK

Mohyla s vlčím mákem odkazuje na téma veteránů nejpřímočařeji. Vlčí mák je symbolem mezinárodního Dne veteránů, slaveného symbolicky v den oficiálního ukončení první světové války, tj. 11. 11. 1918. Zmíněná přímočarost mohyly odlišuje od ostatních, neboť prvním dojmem zdůrazňuje rovinu "památníkovosti", a blíží se tím klasickému pojetí památníku - dává "odpověď". V tomto ohledu má mohyla užší souvislost s mohylou piety, což může mít dopad na funkční přístup při pietních obřadech. Jsou zde však přítomny i další roviny. Vlčí mák neporůstá celou mohylou (zbylá část je porostlá luční trávou), pouze její vrchol, resp. není přítomen ani na ostatních mohylách. Tím se rovněž dostává do prostoru určité zóny. V kontextu mohyly jako tvaru pohřebiště se potom nabízí úvaha o odkazu na padlé prostřednictvím mezinárodního symbolu jako jednoho z následků válek; vzpomínkové obřady, dopady na formování společenských útvarů jako státy či zóny, ať už ve fyzickém světě nebo ve společnosti jsou ovšem jejich následky také.

TECHNICKÁ ČÁST NÁVRHU (materiál, funkčnost v parku, zásahy spojené s realizací)

PIETA

- Vrchol je osazený nízkou platformou s žulových obkladů. Plocha mohyly je tvořena nízkým travním porostem.
- Platforma umožňuje provádění pietního aktů v dny oslav uctění památky veteránů. Mimo tyto dny platforma umožňuje prožitek jiného úhlu pohledu na dané místo (místo zastavení, odpočinku).

VLAJKA

- Vrchol je osazen nerezovou, stožárovou žerdí, kdy prostor žerdi pro umístění vlajky je doplněn konstrukcí tvarově simulující vlání vlajky. V této konstrukci je napnutá textilní bílá vlajka nesoucí pouze obrysové linie dělicí barevné části České vlajky. Povrch mohyly je tvořen břechtanovým porostem.
- Tato mohyla nemá žádnou funkci praktického využití a měla by pouze sloužit jako místo pro zamyšlení nad danou otázkou, tématem.
- Při této realizaci mohyly by byl odstraněn pomník československých letců R.A.F. a skácen strom poblíž pomníku (210.69).

ZÓNA

- Vrchol je osazen betonovým objektem s uzavřeným vnitřním prostorem s vnější strukturou odkazující na povrch vlnitého plechu. Plocha mohyly je tvořena s neopracovaných lomových balvanů. Jednotlivé mezery mezi balvany jsou vysypány ornici, aby zde mohl vzniknout luční porost a bylo umožněno svah mohyly využívat.
- Do vnitřního prostoru betonového objektu není možno vstoupit, jsou zde pouze otvory umožňující nahlížet do útrob objektu. Časem by toto místo měly pohlcovat náletové porosty. Měl by zde vzniknout jakýsi uzavřený, vegetační mikrosvět v naší bezprostřední přítomnosti. Okolní jednotlivé balvany by měli sloužit k možnosti posazení se.
- Při realizaci této mohyly by byla odstraněna instalace betonového posezení (Venkovní třída)

VLČÍ MÁK

- Plocha mohyly je tvořena kompaktním lučním porostem a samotný vrchol nese pole vlčího máku.
- Při realizaci této mohyly by byl odstraněn balvan s textem připomínající výročí vzniku Československa a skácená památná lípa. Vše s vědomím toho, že při vysoké důležitosti symboliky a významu tohoto stávajícího památníku a památného stromu by symboly celého projektu mohly tento zásah nahradit.